

Rudersdal kulturarvsatlas

Kortlægning af værdifulde kulturmiljøer
Rudersdal Kommune og COWI. Juni 2009

Kulturmiljø

Næsseslottet

Nummer

10

Landskabstype

Skov- og parklandskabet

Tidsepoke

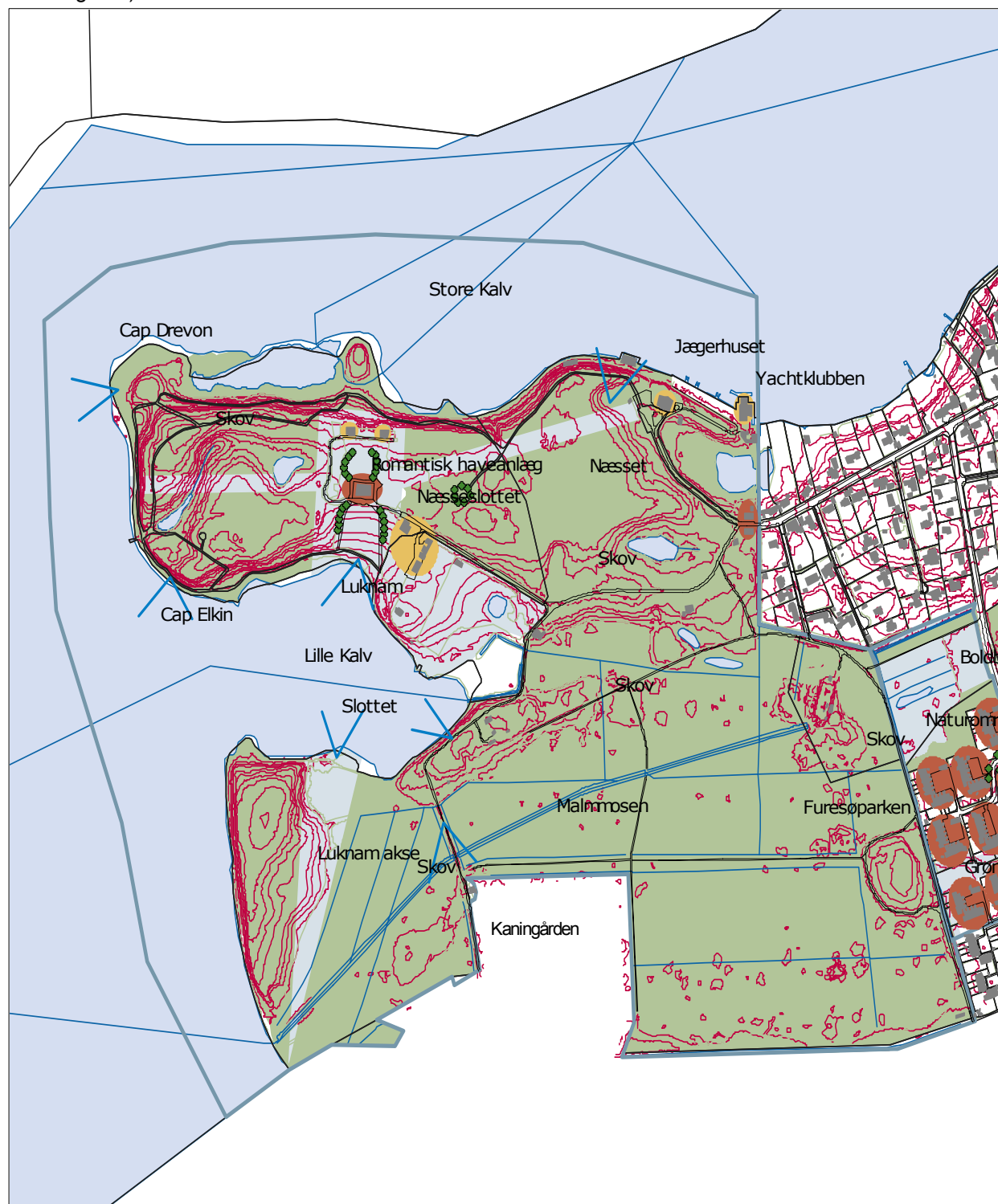
Perioden ca. 1750-1845 ("Udskiftningstid")

Tema

Recreation, skove og kulturlandskab

Emne

Landsteder

Kulturmiljøets hovedtræk og bærende bevaringsværdier.

Værdifuld udsigt	Bærende bevaringsværdier	Matrikler	Højdekurver
Træ	Værdifulde landskabstræk	Vej	Skov
Trærække, levende hegn o.l.	Værdifuld bebyggelsesflade	Bygninger	Vandløb, grøfter o.l.
Linjeformede værdifulde elementer	Skov - værdifuld	Hegn o.l.	Sø
Sigtelinjer	Dominerende bygninger		
Afgrænsning af kulturmiljøer	Bebyggelsesmønster		

Kulturmiljøets hovedtræk og bærende bevaringsværdier

Yderst på Næsset mellem Furesøens to bugter - Store Kalv og Lille Kalv - fremtræder Næsseslottet særdeles markant med hele det omgivende park- og skovområde, herunder halvøen Luknam, Furesøparken og Malmmosen.

Næsseslottets gule barokbygning er et helt centralt element i kulturmiljøet. Slottet har rødder tilbage i den florissante periode, hvor storkøbmand Frédéric de Connick i 1782-83 lod den nuværende hovedbygning opføre. Kort efter blev en af Danmarks første romantiske landskabshaver - efter engelsk inspiration - anlagt i sammenhæng med

bygningen. Store dele af parken er i midten af 1990'erne blevet genskabt.

Furesøens kæmpe søflade, det kuperede terræn, de mange høje og markante enkelttræer, de tætte fligede skovbryn, det prægtige haveanlæg med først og fremmest romantiske men også med barokke træk og det store moseområde skaber til sammen et særdeles oplevelsesrigt landskab.

Bærende bevaringsværdier er Næsseslottets markante barokbygning i sammenhæng med det omgivende landskab.

Samlet vurdering og udpegningskriterier mv.

National værdi

Regional værdi

Kommunal/lokal værdi

Unik

Repræsentativ

Egnsspecifik

Fungerende

Autentisk

Hist. kildeværdi

Identitetsværdi

Oplevelsesværdi

Fortællerværdi

Diversitet

Homogenitet

Sammenhæng med naturgrundlag

Afgrænsning

Mod nord og vest afgrænser Store og Lille Kalv.
Mod øst afgrænses kulturmiljøet af villaområdet omkring Dronninggårds Allé samt af stien vest for boligområdet Granholmen.

Mod syd afgrænser kommunegrænsen til Lyngby-Taarbæk Kommune rent administrativt kulturmiljøet. Lige på den anden side af kommunegrænsen ligger landstedet Kaningården, som Næseslottet bør ses i sammenhæng med.

Kontekst

Enrum, Aggershvide, Sølyst, Rolighed, Skodsborg palæ, Nærumgård, Søllerød By, Hestkøbgård, Landstederne ved Strandvejen, Frydenlund og Gl. Holtegård.

Bevaringstilstand

Bygninger: Høj. Omgivelser: Middel/lav.

Naturgrundlagets hovedtræk

Kulturmiljøet tilhører naturgeografisk **det sydvest-nordøst-gående tunneldal-område** mellem Vedbæk og Furesøen, som blev dannet, da isen smeltede under sidste istid. Hoveddalen strækker sig fra Lille Kalv i Furesøen over Vejle Sø, Søllerød Sø, Attemosen, Kikhanerenden og ud til Øresund ved Vedbæk.

Terrænet i den del af tunneldalen, som kulturmiljøet strækker sig over, er meget kuperet og i bunden er et vådområde.

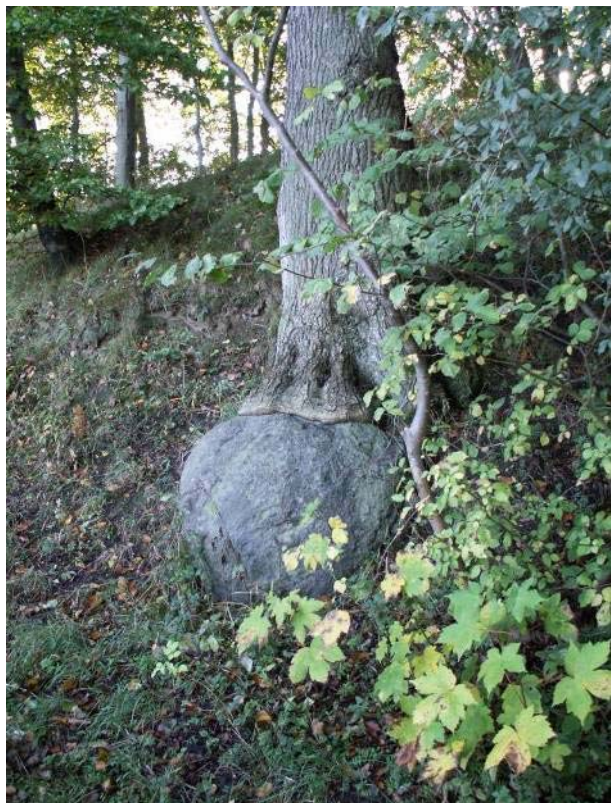
Jordbunden består af ferskvandssand i den sydlige del og moræneler i den nordlige.

Billedtekst - Furesøen er en del af et kæmpe tunneldalområde, der blev formet i slutningen af sidste istid.

Billedtekst - De højeste partier af Luknam, som tidligere var en lille åben holm omkranset af vand, består nu af velvoksen løvskov.

Billedtekst - Et sært naturfænomener kan iagttages langs Furesøens bred, hvor et træ står på en sten.

Landskabets hovedtræk

Arealanvendelse og landskabselementer

Frédéric de Coninck lader i 1783-1786 et af Danmarks første romantiske haver anlægge ved Næsseslottet. Landskabsarkitekten bag anlægget er oberst Henri Drevon, som sammen med ejeren rejser ud for at hente inspiration fra de sydengelske herregårdsparker.

Haven blev anlagt som arrangeret natur i det bakkede landskab ved Furesøens bred, men har også bevaret træk fra et tidligere barokanlæg i form af akser, snorlige stier og alléer.

Af bevarede træk fra det oprindelige romantiske haveanlæg kan nævnes eksotiske træer, slyngede stier, bakker, dale og enkelte overraskende udsigtspunkter, som stadig findes, f.eks. Cap Drevon og Cap Elking. Herudover findes stadig pavilloner (nu boliger) og symbolrige monumenter, som obelisk, mindesøjle og mindesten. Inde i skoven kan man også finde kanaler og småsøer.

Mens de pavilloner, eneboerhytter og mystiske ruiner, der sandsynligvis også har været i haven, og som også kendetegner romantiske haveanlæg fra denne periode, enten er gået tabt eller er blevet flyttet. Sidstnævnte gælder for eksempel for den kinesiske tepavillon, der i dag står på Natio-

Billedtekst - Det romantiske haveanlæg. Heri indgår bl.a. snoede stier og veje, monumenter, eksotiske og pittoreske træer, småsøer, skov, dramatiske landskabsformationer og særlige bygninger og anlæg.

nalmuseet i Brede, men som oprindeligt stod ude på Chevalier-øen - også kaldet Den Kinesiske Ø. Øen er nu blevet til et helt tilgroet næs ude i Store Kalv.

Store dele af det oprindelige haveanlæg blev slutningen af 1995-96 genskabt, som det landsted det var engang, men de tidligere akser ud i landskabet er i 2008 under tilgroning igen. Det gælder især akser mod syd over halvøen Luknam - den tidligere Caninholmen.

Nord for slottet blev der anlagt en hollandsk have med en oval, hvori der i midten er et solur, samt et terrasseanlæg ned mod Store Kalv i Furesøen. Dette anlæg blev genetableret i 1996. Ovalen er nu igen kantet hele vejen rundt af en dobbelt række af lindetræer. Syd for Næsseslottet - ned mod Lille Kalv - fører en bredt strøg af klippet græs, der også er afgrænset af en dobbelttrække af lindetræer.

Kulturmiljøet er et yndet udflugtsområde. Der er offentlig adgang til Malmmosen, Luknam, området omkring Jægerhuset og Næsseskoven øst for Næsset, mens selve Næsseslottet og haven er privatejet.

Billedtekst - Malmmosen. Store dele består af ellesump, som er opdelt af kanaler. Stierne føres gennem området i lange lige tracéer.

Billedtekst - Langs Furesøens bred føres den rekreative sti tæt ved søen.

Rumlige og visuelle forhold

Overordnet set danner skovområdet og Furesøens kæmpe søflade med de mange bugter et kontrastrigt landskab i middelstor skala.

Skoven og de mange lysninger danner skiftevis åbne og lukkede rum, så området inden for kulturmiljøafgrænsningen til gengæld opfattes i lille skala pga. af de mange små rum.

Oplevelsesrige delområder

I kulturmiljøets nordøstlige del er et område, som visuelt og karaktermæssigt, adskiller sig fra det øvrige have- og skovområde. Her ligger restaurant Jægerhuset, og nord for dette - neden for skrænten ud mod Store Kalv - findes Yachtklubben Furesøen. Her er også anløbsbro for Baadfar-ten, der siden 1894 har været en rutebåd, som har sejlet turister m.fl. rundt i bl.a. Furesøen. Ved siden af er Kinabugts Badeanlæg og Vandski-

klubben. Delområdet adskiller sig fra det øvrige område ved at være et mere intensivt og også udstyrskrævende rekreativt område.

Udsigter og visuelle sammenhænge

Fra den nordlige del af Luknam er der en formidabel udsigt til Næsseslottet.

Fra næssets nordlige og sydlige pynt, fra Jægerhuset og i øvrigt mange steder langs søbredden er der udsigt over Furesøen og skov- og byområdet på den modsatte bred.

Fra den snorlige sti vest for Luknam, der fører ned til Kaningården mod syd, er der udsigt til hovedbygningen, der ligger for enden af stien, som stadig har rester af allétræer langs siderne.

Billedtekst - Fra nordsiden af Luknam er det muligt at få en flot udsigt til Næsseslottet og haveanlægget over Lille Kalv. Desværre er udsigts-aksen ind over Luknam groet til, så det ikke længere muligt at se Furesøen.

Billedtekst - Yachtklubbens lille havn. Et særligt oplevelsesrigt delområde er det rekreative område med forskellige vandsportsaktiviteter og Jægerhuset.

Kulturhistoriske hovedtræk

Billedtekst - Historisk kort. Produceret i perioden 1842-1899. KMS

Hovedtræk

Hvor Næsseslottet og dets park i dag breder sig, lå oprindeligt en beskeden landsby kaldet Tange. Landsbyen, 1½ km øst for det nuværende slot, blev som mange andre nordsjællandske byer ødelagt under svenskekrigene 1658-1660. På tomten af landsbyen Tange lod kongemagten i 1661 opføre en mønstergård til varetægelse af landbrugsadministrationen på den ny enevældes udstrakte kongelige jorder nord for København. Ejendommen blev tillagt Fr. 3.'s magtfulde dronning Sophie Amalie og snart efter kaldt Dronninggård.

På trods af navnet er Dronninggård/Næsseslottet ikke noget rigtigt slot. Navnet henviser til dronning Sophie Amalie. Dronninggårds rolle som administrationscenter for fæstebønderne på Københavns nordegn sluttede i 1772, da kronen som led i landboreformerne afhændede store dele af sine landbrugsejendomme. 1781 indledtes en ny og glansfuld æra i stedets historie, da den fra Holland indvandrede københavnske storkøbmand Frédéric de Coninck (1740-1811) erhvervede Dronninggård. Yderst på det vildsomme næs mellem Furesøens to bugter, Store Kalv og Lille Kalv, og i centrum af en jagtstjerne fra 1600-tallet, opførtes i 1782-83 en ny hovedbygning i en noget tung klassicistisk såkaldt Louis XVI-stil. Arkitekten var Joseph Guione. Først da fik ejendommen det lidt meningsløse folkelige navn Næsseslottet. Den

gamle Dronninggård blev indrettet som avlsgård for det tilhørende storlandbrug.

Sydøst for hovedbygningen opførtes en teglhængt gartnerbolig til mandskabet, hvortil kom nogle mindre bygninger til opsynsmand og folkehold. Klokketårnet ved porthuset er tilføjet senere, men under klokken er indsat et sandstensrelief med dronning Sophie Amalies og Fr. 3.'s initialer under en krone i højt relief. Stenen er den eneste rest af det oprindelige Dronninggård. Kloken er en såkaldt "madklokke", der kaldte mandskabet i området sammen til måltider og nye opgaver.

Hovedbygningen blev restaureret i 1990'erne og tilbageført til sit oprindelige udseende med gulkalkede facader og et mægtigt sortglaseret tegltag. Ud over forskellige bevarede tegninger kendes hovedbygningens og omgivelsernes udseende fra en række store pragtmalerier udført af landskabsmaleren Erik Pauelsen i 1785-1786. De bevarede malerier, to vægstykker og seks dørstykker, blev malet for Frederic de Coninck til hans vinterpalæ i København, den nuværende Håndværkerforening på hjørnet af Bredegade og Dronnings Tværgade, hvor malerierne fortsat befinder sig.

Omkring slottet anlagdes i årene 1782 til 1786 en romantisk, såkaldt engelsk, landskabshave, der allerede i samtiden blev kendt for sin skønhed. J.

F. Henri de Drevon hedder mesteren for haveanlægget. Han stammede som de Coninck fra Nederlandene og har efterladt sig en detaljeret fransksproget havebeskrivelse med tilhørende tegninger. Den udstrakte park, der snart åbnede sig med pragtfulde udsigter over søen, snart lukkede sig med eksotiske træer omkring den ensomme vandringsmand, blev forsynet med lysthuse, grotter og vandfald, vaser og kunstige damme, antikke figurer og symbol-ladete monumenter. Det maleriske anlæg er blevet fornyet i 1996.

Henri Drevons enestående beskrivelse af det af ham skabte haveanlæg er dateret 1786. Beskri-

velsen har ligget til grund for arkitekten Kirsten Lund-Andersens fornyelse af den romantiske have i midten af 1990'erne. Drevons beskrivelse kan sammenholdes med de samtidige malerier af Danmarks første landskabsmaler Erik Pauelsen.

Desværre er kun få af de oprindelige monumenter bevaret: Blandt de mest bemærkelsesværdige er en obelisk i norsk marmor til ære for parkens arkitekt. Med en latinsk inskription dateret 1783 hylder byggherren de Coninck sin ven Drevon. Obelisk, som er udført af Johannes Wiedewelt, er placeret yderst på Næsset vest for hovedbygningen.

Billedtekst - Det er karakteristisk, at der er mange monumenter i det romantiske haveanlæg. Øst for Næsseslottet - i sigtelinjen fra gavlen - står "Søjlen til ære for handel og søfart" i norsk marmor fra 1784.

Øst for bygningen i sigtelinje fra gavlen står parkens fornemste monument: »Søjlen til ære for handel og søfart« i grålig norsk marmor. Den er fra 1784 og udført af billedhuggeren Carl Frederik Stanley. Den over 5 meter høje søjle afsluttes for oven med en kugle: jordkloden symboliserende de Conincks verdenshandel. På søjlens fodstykke er anbragt to bas-relieffer i italiensk marmor med allegoriske fremstillinger af de to velstandskilder: handel og agerdyrkning. Dertil kommer to inskriptioner, som på den ene side tilegner monumentet til de Conincks efterkommere, på den anden priser regeringen, der i den florissante handelsperiode støttede og beskyttede den danske handel og

søfart. Den sidste inskription sammenfatter på vidunderlig vis hele tidsånden, før den danske storhandels undergang:

Til ære for handelen og søfarten,
som under en viis og mild regerings
indflydelse og beskyttelse
gav mig evne at forskønne dette sted
og forbedre dets agres dyrkning.

Længere mod øst findes et kønt lille forvitret sandstensmonument fra 1785: »Amicitiae Ergo« med symboler på havearkitekten Drevons eneboertilværelse ved den fredelige og ensomme Furesø modsvaret af en hjelm, der henviser til hans militære løbebane i de hektiske og tætbefolkede nederlande. På monumentet takker Drevon Frédéric og Marie de Coninck for deres venskab. Siden forsynede de Conincks ældste søn monumentet med sine afskedsord, da han i 1822 emigrerede til Frankrig: »Farvel – Gud velsigne Konge, Folk og Land«.

På en markant plads umiddelbart over for den oprindelige indgang til parken står et sandstensmonument udført af Wiedewelt i 1786: "Eremittens Farvel". Flankeret af eneboerens vandringsstav og hat og krigerens udstyr fra Mitteleuropas voldsomme konflikter har Drevon i svulmende versfodder udtrykt et vemodigt farvel til Danmark. J. F. H. de Drevon faldt som Oberst i Frankrig i 1796.

Efter de gode tider i den såkaldte florissante handelsperiode i slutningen af 1700-tallet fulgte lavkonjunktureren i begyndelsen af 1800-tallet. Familien de Coninck måtte afhænde Næsseslottet i 1821, og dermed var stedets storhedstid forbi.

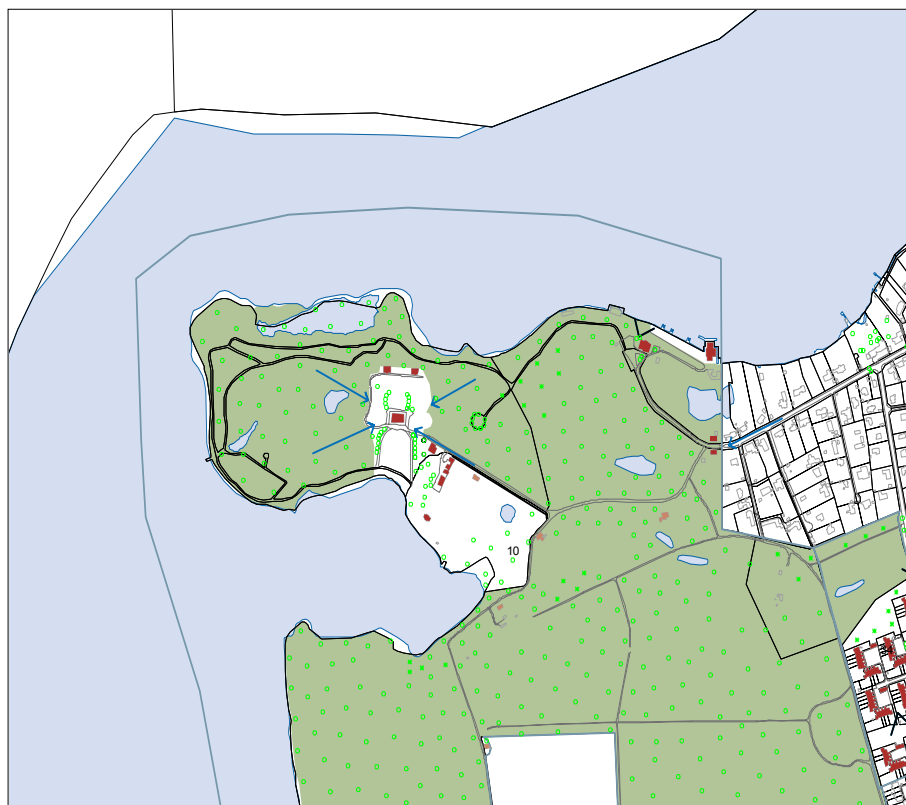
Næsseslottet havde seks forskellige ejere, før den da forfaldne ejendom i 1895 blev omdannet til et aktieselskab. Selskabet udstykkede det meste af landbrugsarealet, nedrev avlsgården – den oprindelige Dronninggård – i 1897, og drev i en kort periode et såkaldt skovhotel på Næsset. To pavilloner nord for Næsseslottet og den romantiske restauration Jægerhuset stammer fra denne periode. Pavillonerne blev opført i 1896 af den kendte herregårdsarkitekt Axel Berg. I 1906 blev Næsseslottet overtaget af Gyldendals navnkundige direktør August Bagge, der genindrettede bygningen som privatbolig. Han ejede stedet til 1934.

Efter en række transaktioner overtog Københavns Kommune Næsseslottet og indrettede det i 1935 til rekonvalescenthjem. I de sidste år under Københavns Kommune fungerede »slottet« som flygtningecenter. I 1986 kom det atter i private hænder. Hovedbygningens indre er nu med nogen pietetsfølelse omdannet til kontorhus, mens områdets øvrige bygninger dels fungerer som udlejningsboliger, dels er udskilt som privatboliger.

Billedtekst - Storkøbmanden Frédéric de Coninck indledte en meget glansfuld periode ved købet af Dronninggård i 1781, som han lod indrette til landsted med dertil hørende bygninger og parkanlæg.

Arkitektoniske hovedtræk

*Billedtekst - Bevaringsværdige arkitektoniske sammenhænge. Den højroede farve angiver **Dominerende bygninger**. Den lyserøde angiver **Bebyggelsesmønster**. De blå vinkler og pile angiver **Udsigt og Sigtelinjer**.*

Hovedtræk

Næsseslottets markante, gule barokbygning er det centrale element og bogstaveligt talt omdrejningspunktet i området. Slottet er etableret midt i en såkaldt jagtstjerne, som oprindeligt har givet

udsigt i otte retninger gennem skoven. Denne oprindelige relation til landskabet er mindre tydelig i dag, mens relationen til Lille Kalv står stærkt, med den åbne, græsklædte skråning der danner et fortæppe til slottets 3½ høje etager.

Billedtekst - Jægerhuset. Romantisk og meget charmerende "jagthytte".

Billedtekst - Næsseslottets hovedbygning. Streng og enkel barok.

Elementer i bebyggelsen

Bag slottet ligger helt symmetrisk to forvalterboliger fra år 1900, opført i velproportioneret klassicisme.

Indkørslen til Området markeres ved en fornemt dekoreret portal, flankeret af de to "brohuse".

Arbejderboliger og diverse udhuse, herunder den markante vognport, ligger ved Dronningårds Allé umiddelbart før man ankommer til Næsseslottet. De ældste af bygningerne er på alder med selve

hovedbygningen, mens flere er kommet til i starten af 1900-tallet. Samlet fremstår de dog homogent på grund af det gennemgående ensartede materialevalg - hvidkalkede facader og sortglaserede tegl på tagene.

Ved Furesøens bred i den østlige del af området ses den markante bygning, "Jægerhuset", som er et nationalromantisk bindingsværkshus fra 1896. Huset anvendes som restauration, og fra terrassen er der udsigt over Furesøen og Furesøens Sejlklub.

Billedtekst - Funktionærboligerne ved indkørslen til slottet med det særprægede klokketårn.

Billedtekst - Stenhus i Schweizerstil i udkanten af den skovdækkede Malmose.

Billedtekst - Indkørslen til kulturmiljøet markeres bl.a. af to ens "Brohuse".

Sårbarhed og anbefalinger

Sårbarhed

Bebyggelsen og den nærmeste have rundt om slottet i området er generelt velholdt og meget velbevaret, mens de tidligere akser fremtræder særdeles oplejet. Dog er Vognporten, Dronninggårds Allé 134, ret forfalden.

Omkring 1996 blev der genetableret en akse, der gik over Luknam, ind over Lille Kalv og til Næsseslottet. Ligeledes blev der genetableret en akse fra området med Jægerhuset og til slottet. Indtil for få år siden var det således muligt her at få en imponerende udsigt til Næsseslottet, men akserne er under stærk tilgroning, så det nu ikke er muligt at få dette storslåede vue. Det er kun glimtvis muligt at skimte slottet om vinteren fra disse akser.

Næsseslottet med omliggende bygninger er sårbar over for manglende vedligeholdelse af bygninger samt til- og ombygninger, der ikke i stil og materialevalg harmonerer med de originale bygninger i kulturmiljøet.

Manglende pleje eller sløjfning af alléer, stier og øvrige anlæg, der hører til det både romantiske og barokke haveanlæg, samt byggeri og anlæg uden for den nuværende bebyggelsesstruktur, skal undgås, idet det vil kunne spolere det samlede arkitektoniske, landskabelige og kulturhistoriske udtryk.

Skovrejsning eller tilgroning af områder, der er i strid med den genskabelse og fornyelse der fandt sted i 1996, og som kan hindre udsynet i akserne over Luknam, samt udsigten fra Næsseslottet til Jægerhuset og Furesøen, skal så vidt muligt undgås.

Området er sårbart over for terrænændringer. Endelig bør det undgås, at fjerne karakteristisk beplantning samt undlade pleje af hegn og skovgærder, idet de markerer skovens grænser.

Udpluk af planer og beskyttelse

- Store dele af kulturmiljøet er fredet efter bestemmelserne i bygningsfredningsloven. Det gælder bl.a. Næsseslottets hovedbygning, monumenterne mv. i parken, selve parkanlægget, pavillon, gartnerbolig, Vognporten, staldbygning, brohuse, remisebygningen m.fl.

- Den øst- og sydlige del af kulturmiljøet er fredet efter bestemmelserne i naturbeskyttelsesloven.

- Hele området er i regionplanen udpeget som værdifuldt kulturmiljø samt område med kulturhistoriske værdier. Langs vejen til selve Næsseslottet findes et beskyttet sten- og jorddige.

- Hele området er i regionplanen udpeget som område med landskabelige værdier.

- Hele området er i regionplanen udpeget som beskyttelsesområde for interesser, der vedrører landskab, natur og kulturarv.

- Store dele er omfattet af naturbeskyttelseslovens bestemmelser om beskyttet natur.

- Hele kulturmiljøet er i regionplanen udpeget som friluftsområde og overordnet regional rekreativ sti. Desuden er store dele udpeget som område, hvor skovrejsning er uønsket.

Anbefalinger

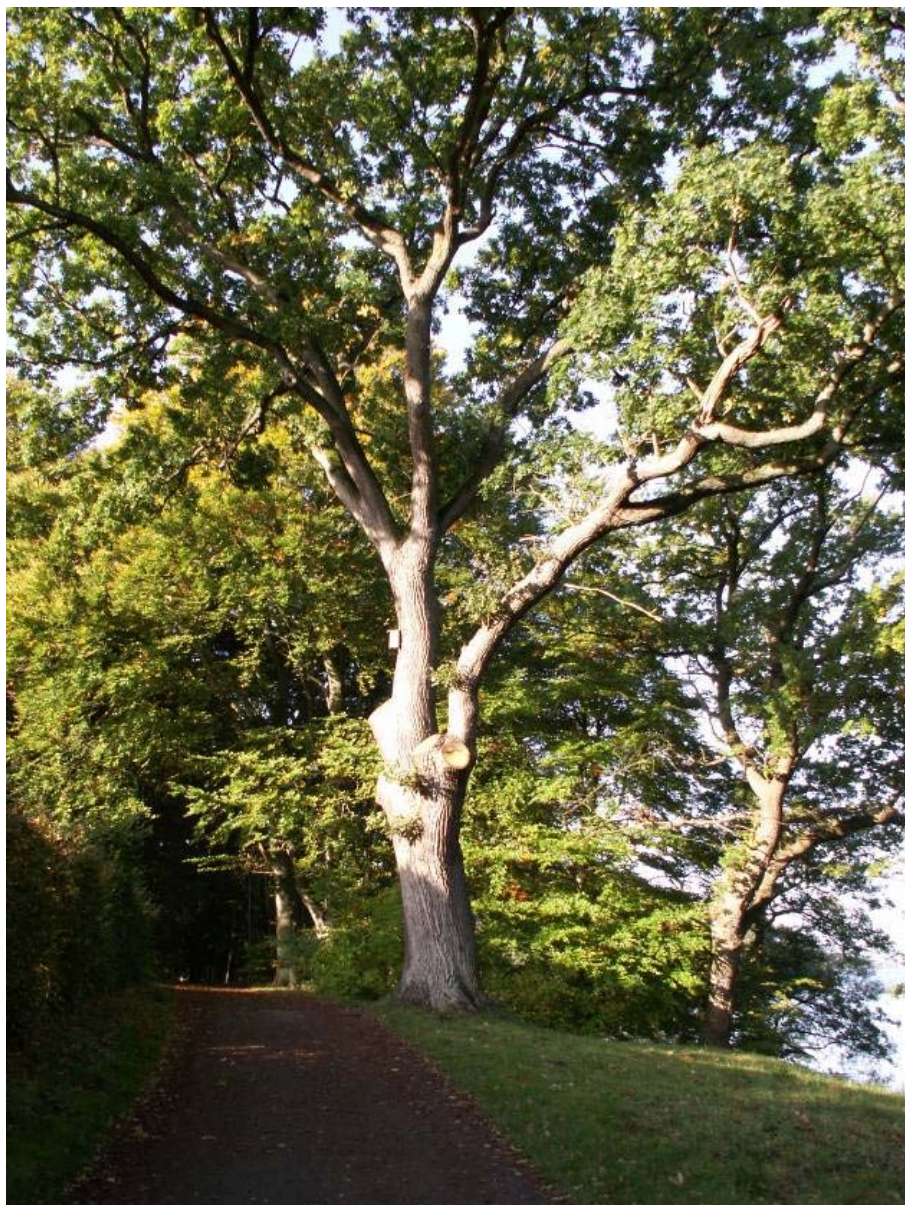
Næsseslottets bygninger med tilhørende park er fredet og derved sikret en bevaring, men fredningen alene kan nu engang ikke hindre tidens tand og naturens gang, der kan spolere helheden og de enkelte bevaringsværdier.

Det anbefales derfor at genskabe og forny den akse og de udsigtskiler, der blev ryddet i 1996, så udsynet i akserne over Luknam, samt udsigten fra Næsseslottet til Jægerhuset og Furesøen genskabes. Det bør overvejes, om det er muligt at genskabe og forny yderligere dele af haven omkring de Connicks landsted.

Det anbefales, at behandle Næsseslottet og Kanninggården i nabokommunen som et sammenhængende værdifuldt kulturmiljø. Deres kulturhistorie er tæt knyttet sammen, da de begge repræsenterer den florissante handelsperiode i slutningen af 1700-tallet samt borgerskabets indtog i eliten. Som natur-, park- og skovområde ligger de i forlængelse af hinanden og de hænger således også geografisk og landskabeligt sammen.

Det bør overvejes om det er muligt at åbne hele området for offentligheden for at øge områdets rekreative værdi.

Gennem oplysning og formidling bør borgere, museer, bevaringsforeninger m.fl. inddrages i arbejdet med at sikre kulturmiljøet og gøre dette til et aktiv for lokalområdet.

Billedtekst - Pittoreske træer hører med til den romantiske have. Her et nu velvoksnet egetræ.